

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

**НОВА
ДРУЖІВКА**

ПРОБЛЕМИ, ПОТРЕБИ ТА МІГРАЦІЙНІ НАСТРОЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ЗНАМ'ЯНСЬКОЇ ГРОМАДИ

Проблеми, потреби та міграційні настрої внутрішньо переміщених осіб Знам'янської громади

Підготовлено громадською організацією «Нова Дружківка» в рамках проєкту USAID «Демократичне врядування у Східній Україні», який фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID).

Думки, висновки чи рекомендації належать авторам чи впорядникам видання та необов'язково відображають погляди Агентства США з міжнародного розвитку (USAID).

Над дослідженням працювали:

Сергій Пронкін, Ірина Варакута, Марина Камбалова, Анастасія Савінкова, Анна Павленко, Арина Левченко, Володимир Немченко.

Скорочення:

ВПО – внутрішньо переміщені особи.

ФГ – фокус-група (фокус-групове інтерв'ю).

Вступ

Дослідження потреб ВПО дозволяє виявити найбільш нагальні проблеми, з якими вони стикаються, визначити наявні ресурси та потенціал, що може бути активований для їхньої адаптації в приймаючих громадах. Розуміння потреб ВПО критично необхідне для розробки ефективних стратегій інтеграції, які будуть відповідати реальним умовам і викликам.

Важливо зазначити, що дослідження допомагає сприйняти ВПО не просто як групу, що потребує допомоги, а як соціальний капітал, здатний внести достатній вклад у розвиток приймаючих громад.

Системна робота з ВПО в приймаючих громадах має важливе значення, оскільки ця група часто стикається з унікальними викликами, що включають проблеми соціальної інтеграції, забезпечення житлом, доступом до освіти та медичних послуг. Визнання цих викликів є ключовим для створення відповідних політик та програм підтримки на місцевому рівні. Крім того, врахування індивідуальних історій та досвіду ВПО може сприяти формуванню більш інклюзивного та різноманітного суспільства.

Дослідження було проведено з метою виявлення потреб, проблем та міграційних настроїв зареєстрованих після 24.02.2022 року дорослих ВПО віком від 18 років, які постійно проживають у Знам'янській громаді.

Практична мета дослідження – надати зацікавленим сторонам (місцевим радам, обласним адміністраціям, громадським та благодійним організаціями тощо) рекомендації щодо розробки або адаптації дійсних планів та програм, задачею яких є надання основних адміністративних послуг у приймаючій громаді, інтеграція та/або повернення ВПО.

Методологія дослідження

Дослідження складається з двох компонентів: кількісного та якісного. Польовий етап дослідження був проведений у вересні-грудні 2023 року.

Якісний компонент

Протягом вересня 2023 року було проведено 3 фокус-групових інтерв'ю з ВПО віком 18+ років, які офіційно зареєстровані як ВПО та проживають на території Знам'янської громади. Загалом у фокус-групах взяли участь 20 осіб (18 жінок та 2 чоловіки). Зустрічі відбувалися в офлайн форматі. У звіті представлені цитати з фокус-групових інтерв'ю. Участь в інтерв'ю, їх аудіозапис були добровільними для учасниць й учасників та здійснені за їх проінформованою згодою. Під час ФГ, які проводилися офлайн, опитувані могли брати участь з використанням не свого імені.

Кількісний компонент

Кількісний компонент включав проведення анкетування ВПО віком 18+ років, які офіційно зареєстровані як ВПО та проживають на території Знам'янської громади. Опитування відбувалося з 3 жовтня по 28 грудня 2023 року із застосуванням друкованої анкети. Вибірка репрезентує загалом ВПО, які офіційно зареєстровані та проживають на території Знам'янської громади Кіровоградської області. Довірча ймовірність – 95%, похибка вибірки – 5%.

Обмеження

Станом на початок опитування обсяг генеральної сукупності ВПО віком 18+, які зареєстровані як ВПО та проживають на території Знам'янської громад, формувався згідно з офіційними даними Управління соціального захисту населення (УСЗН) Знам'янської міської ради. Проте відповідальним структурам достеменно не відома кількість осіб, які отримали статус ВПО в Знам'янській громаді, але не проживають на її території, тому що повернулися в громади, де мають місце постійної реєстрації, або перемістилися в інші приймаючі громади, не перереєструвавшись у ній як ВПО, або виїхали за кордон. Також до генеральної сукупності не увійшли переміщені особи, які проживають на території Знам'янської громади, але не мають у ній офіційної реєстрації як ВПО.

Рис. 1 Стать, % (N=339)

Рис. 2 Вік, % (N=339)

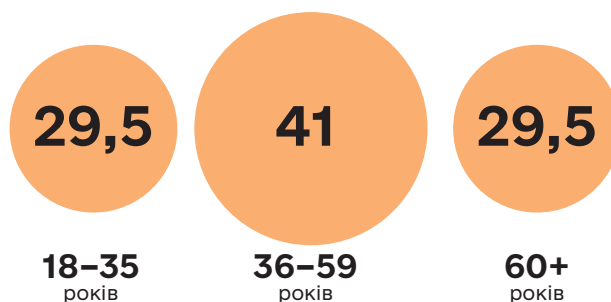

Рис. 3 Рівень освіти, % (N=339)

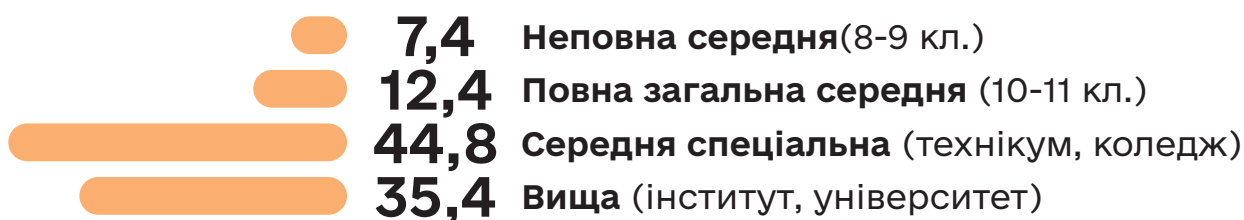

Рис. 4 Рід занять, % (N=339)

Рис. 5 Рівень доходу родини, % (N=339)

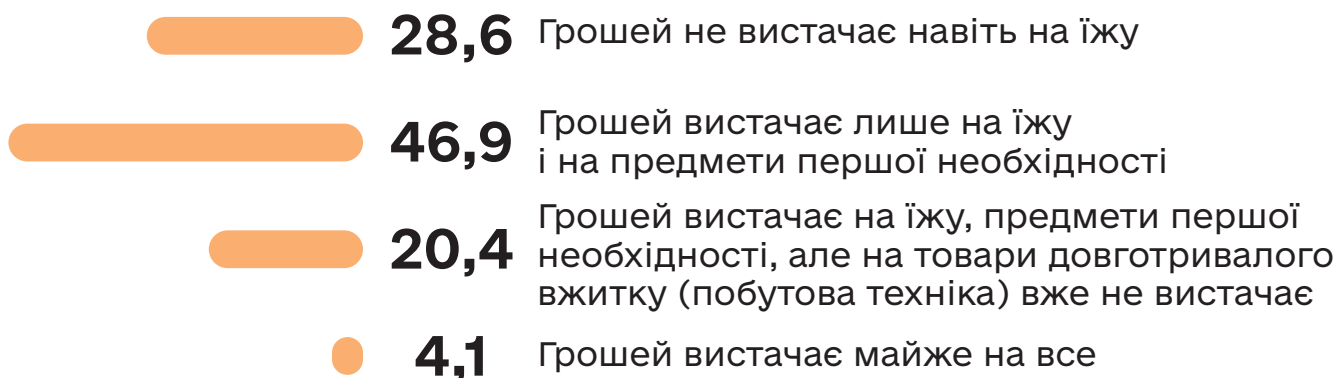

Рис. 6 Оцінка рівня якості надання послуг у Знам'янській громаді, % (N=339)

Слід зазначити, що освітні послуги більшість респондентів/ок не змогла оцінити. У випадку з освітніми послугами це може свідчити про низький рівень інтеграції дітей ВПО в освітнє середовище громади або про відсутність дітей шкільного чи дошкільного віку серед респондентів. Остання гіпотеза частково підтверджується відповіддю на запитання про заміну навчального закладу (Рис. 8). Найвище респонденти/ки оцінили адміністративні, соціальні та психологічні послуги відповідно.

Ну, скільки я зверталася, то все швидко.

Зараз звертаєшся, наприклад, в терцентр, надають безкоштовну допомогу. І пояснюють нормально. Я за свою сім'ю зараз говорю. В нас не було конфліктів.

Рис. 7 Чи заключили Ви після переїзду в приймаючу громаду декларацію з місцевим сімейним лікарем? % (N=339)

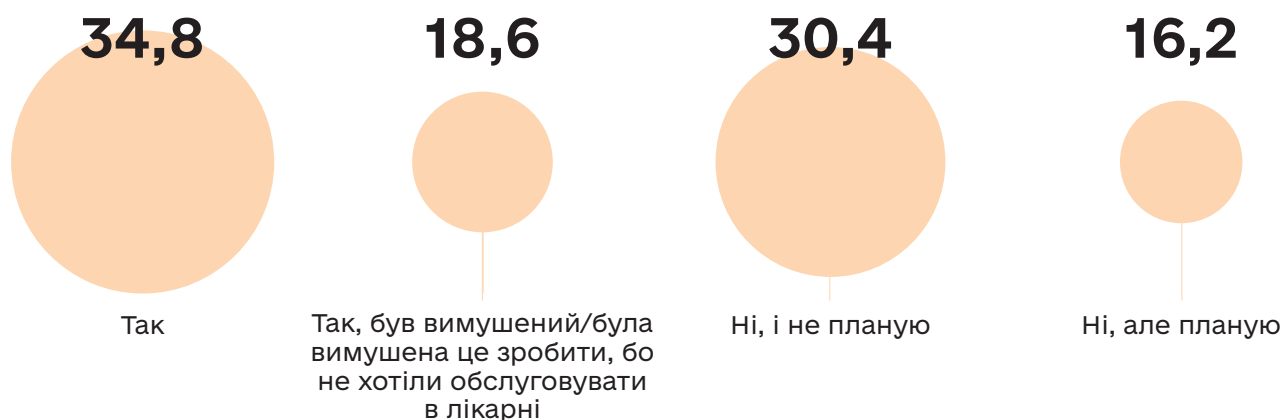
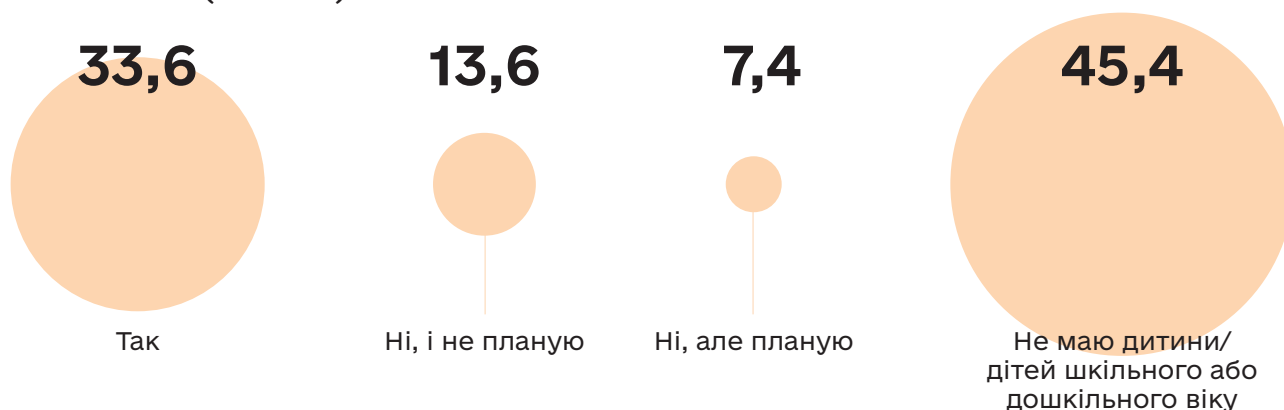

Рис. 8 Чи змінили Ви дитині/дітям шкільний чи дошкільний навчальний заклад на місцевий після переїзду? % (N=339)

Зміна сімейного лікаря та навчального закладу для дітей є тими факторами, які сприяють адаптації та інтеграції ВПО у приймаючу громаду. Результати відповідей свідчать про те, що інтеграція в медичну систему громади відбулася краще, ніж в освітню. Це, ймовірно, спричинено тим, що медичні послуги, особливо для ВПО старшого віку, важко отримувати онлайн. Оцінку медичним та освітнім послугам також надавали учасники та учасниці ФГ.

Я минулого року зверталася до терапевта, записалася через MedCard. Декларація в мене там, але я тут. Вона мене прийняла. А так взагалі без проблем: в картку занесла, лікування назначила.

Коли ми приїхали, я одразу зареєструвала дітей до лікаря, так як наша лікарка виїхала за кордон і на дзвінки не відповідала.

Не дуже я задоволена медобслуговуванням. Ставлю мінуси по багатьох питаннях. Хочу отримувати медобслуговування таке, як треба, тому що тут мені не вистачає того, що потрібно. По-перше, тут багато аналізів треба здавати в приватних лабораторіях. А це дуже багато грошей. А аналізи якраз такі, без яких не можна обійтись.

На наступні півроку будемо міняти [школу], бо дистанційне навчання – не навчання. Оцінки гарні, звичайно, все списали.

Ми змінили дитячий садок. Щоб ходити. Школу продовжуємо там – онлайн.

Рис. 9 **Зазначте Ваші потреби або потреби Вашої родини, які потребують нагального вирішення. % (N=339, можна було вибрати максимум 5 варіантів)**

Серед топпроблем окремо виділяється необхідність фінансової допомоги, далі – житло, ліки, одяг, взуття та інші непродовольчі товари. Окремим напрямом для роботи зацікавлених сторін можуть стати проекти, мета яких сприяти працевлаштуванню та/або перекваліфікації ВПО з кореляцією на потреби громади. Доволі високо, якщо порівнювати з результатами подібних досліджень в Олександрійській та Приютівській громадах, стоять потреби психологічної та юридичної допомоги.

Дорога оренда житла і відсутність гуманітарної допомоги.

Взагалі є робота, але за мінімальну заробітну плату. І ти віддаєш цю мінімальну заробітну плату тому, хто здасть тобі житло.

Відсутність укриття в садочку, і немає зворотного зв'язку з представниками влади.

Рис. 10 Оцініть, будь ласка, наскільки достатньо Вам тієї гуманітарної допомоги, яку Ви отримуєте в приймаючій громаді. % (N=339)

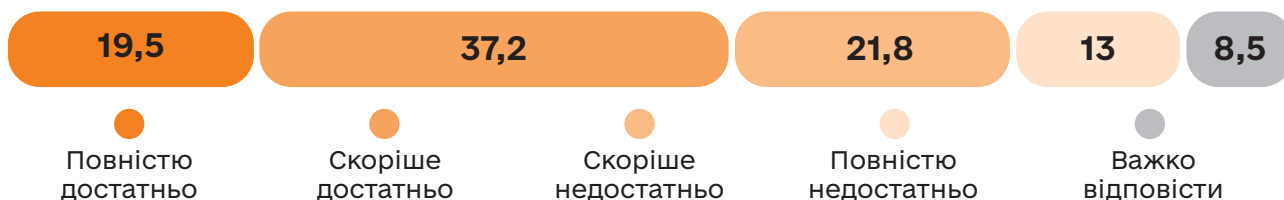

Рис. 11 Оцініть, будь ласка, наскільки гуманітарна допомога, яку Ви отримуєте в приймаючій громаді, відповідає Вашим потребам. % (N=339)

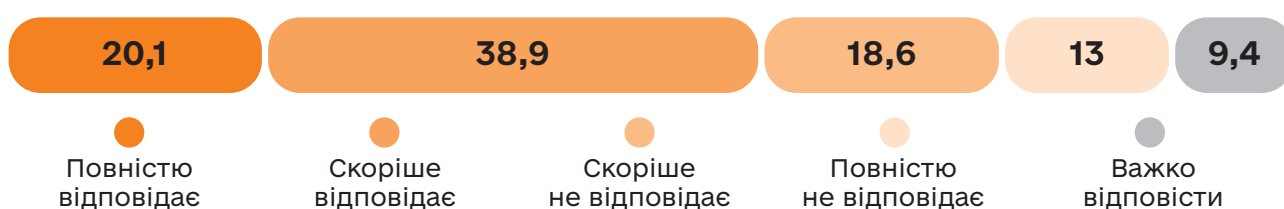

Рис. 12 Оцініть, наскільки періодичність, з якою Ви отримуєте гуманітарну допомогу, відповідає Вашим потребам % (N=339)

Респонденти/ки достатньо високо оцінюють систему забезпечення гуманітарною допомогою ВПО. Більше половини опитаних зазначили, що їм достатньо допомоги, що її якість та періодичність отримання відповідає їхнім потребам. Такі результати можуть свідчити про системний підхід на рівні громади до дистрибуції гуманітарної допомоги.

Коли ми приїхали, допомога була хороша. І організації, і волонтери, і фермери і курей давали, було все добре, а зараз нічого.

Я тільки нещодавно отримувала. На початку літа як новоприбула отримувала в Червоному Хресті.

Я знаходила, куди можна податись від гуртожитка – вони мені одразу відповіли: «Йдіть у міську раду, хай вони формують заявку». Тому що ми хто? Ми – ніхто.

Потрібні базові продукти харчування, і побутова хімія, гігієна. Це те, що йде в расход у будь-якій родині.

Рис. 13 На Вашу думку, чи достатньо в приймаючій громаді приділено уваги наданню психологічної допомоги ВПО? % (N=339)

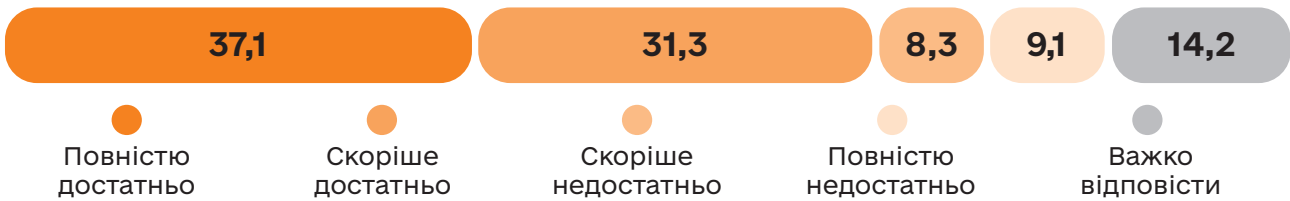

Рис. 14 На Вашу думку, чи достатньо в приймаючій громаді приділено уваги наданню юридичної допомоги ВПО? % (N=339)

Рис. 15 Якщо б у Вас була можливість безоплатно відвідувати консультації з психологом для ВПО, яка ймовірність, що ви нею скористалися? % (N=339)

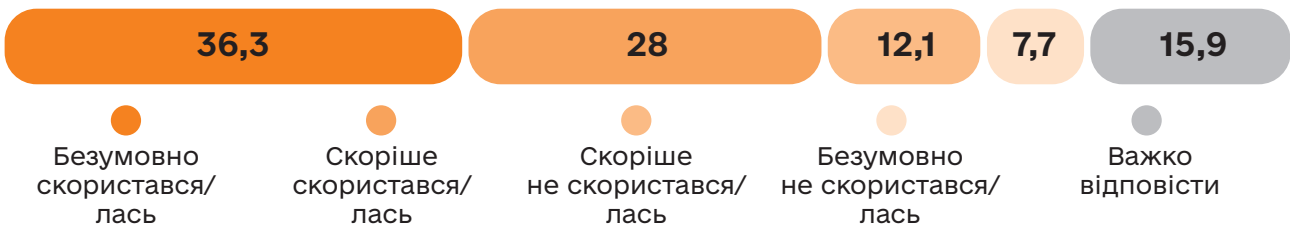
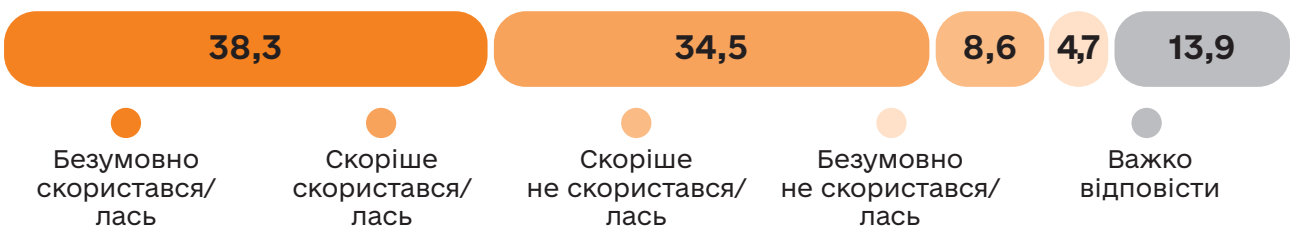

Рис. 16 Якщо б у Вас була можливість безоплатно відвідувати юридичні консультації для ВПО, яка ймовірність, що ви нею скористалися? % (N=339)

Респонденти/ки позитивно оцінюють рівень уваги, який у громаді приділено наданню психологічної та юридичної допомоги переміщеним особам. Водночас потреба, як свідчать результати анкетування, в отриманні безкоштовних психологічних та юридичних послуг достатньо висока (64,3% та 72,8% відповідно). Таким чином у разі залучення ресурсів міжнародної технічної допомоги в громаду ці напрямки можуть стати пріоритетними.

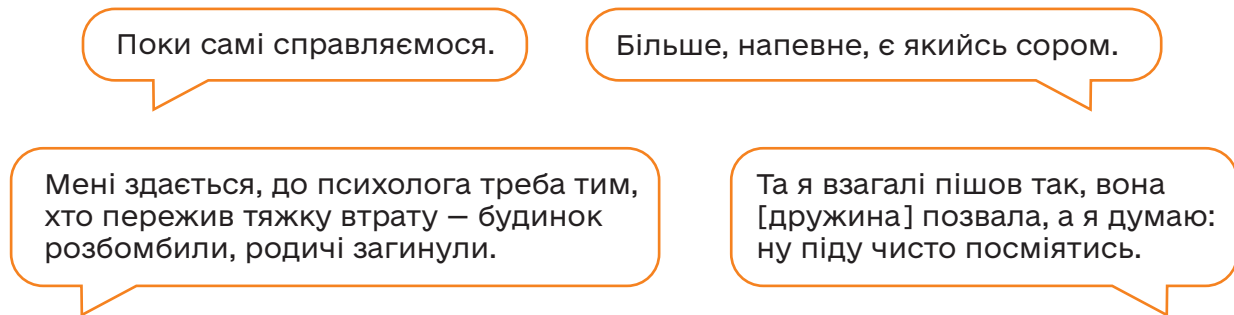

Рис. 17 Чи були ви свідками будь-яких випадків дискримінації по відношенню до ВПО під час отримання будь-яких послуг у Знам'янській громаді? % (N=395)

Рис. 18 Чому ви обрали Знам'янську громаду для переїзду? % (N=339, можна було вибрати всі слушні варіанти)

Рис. 19 Які Ваші плани на найближчий час щодо місця проживання? % (N=339, можна було вибрати всі слушні варіанти)

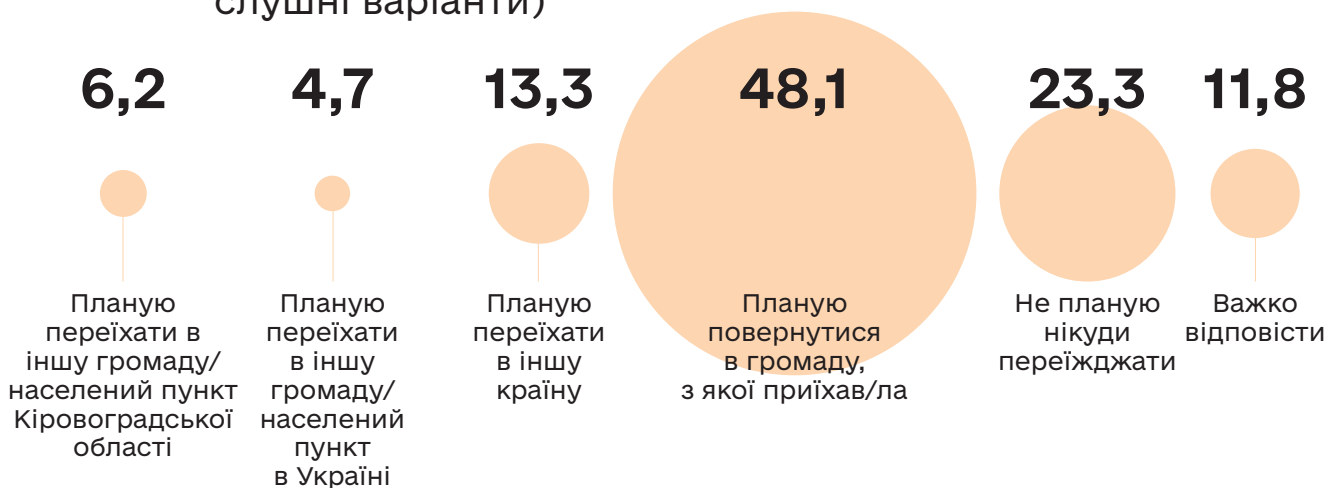

Рис. 20 За яких умов Ви були б готові повернутися в громаду, з якої приїхали? % (N=339, можна було вибрати всі слушні варіанти)

Лише 23,3% респондентів/ок у найближчий час не планують нікуди переїжджати. Майже три чвертей опитаних планують покинути громаду в найближчій перспективі, що є достатньо високим показником у порівнянні з результатами анкетування в Олександрійській та Приютівській громадах. Водночас майже половина респондентів опинилася у Знам'янській громаді завдяки евакуації. Дані міграційних настроїв можуть свідчити про глибокі негативні процеси, які не сприяють укоріненню ВПО в приймаючій громаді. У розрізі умов, за яких ВПО готові повернутися в громаду, з якої виїхали, лідирує покращення рівня фізичної безпеки та деокупація громади.

У найближчі роки ми точно туди [додому] не поїдемо. Навіть відновлення – це не один рік займе. А дітям там взагалі нема чого робити.

Я розумію, що в майбутньому хочеться додому повернутися, коли все закінчиться. Але мені не хочеться оце з місця на місце переїжджати.

Якщо говорити про мене, то я не збираюсь за кордон їхати взагалі. Я ніколи не мріяла виїхати, але повертатись нема куди. Наше місто – то каміння. І ми не сподіваємось, що там буде куди повернутися.

Ми чекаємо перемоги, потім визначимось.

Рис. 21 На яких умовах Ви проживаєте в приймаючій громаді зараз? % (N=339)

Рис. 22 У яких громадських заходах за останній рік у приймаючій громаді Ви особисто брали участь? % (N=339, можна було вибрати всі слушні варіанти)

Рис. 23 Як би Ви оцінили відкритість місцевої влади в приймаючій громаді до ВПО та їх проблем? % (N=339)

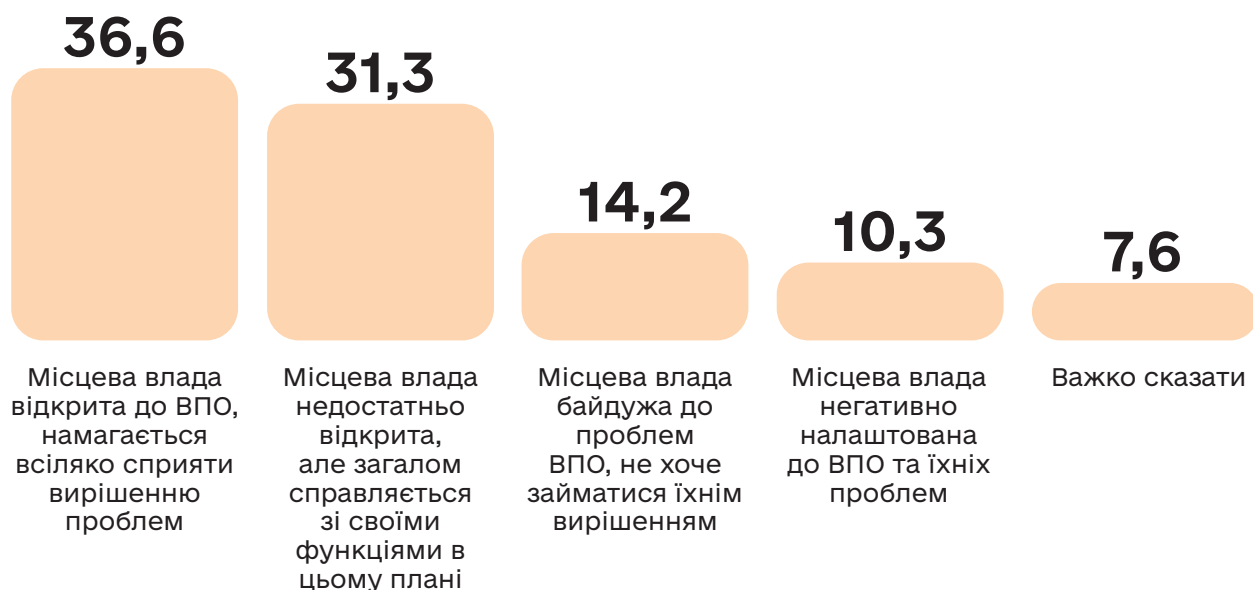

Рис. 24 Як Ви вважаєте, чи достатньо Вам можливостей для самореалізації у приймаючій громаді? % (N=339)

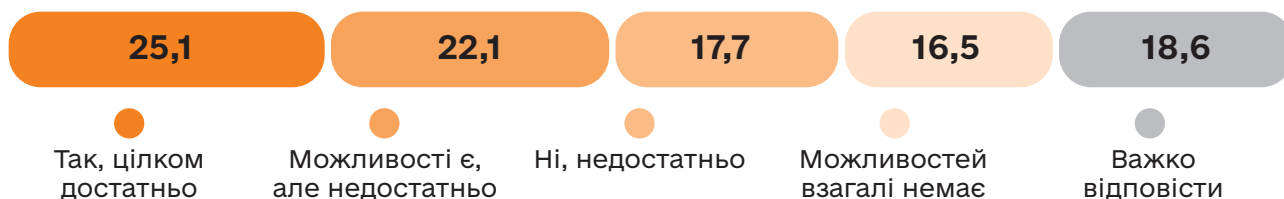

Рис. 25 Які, на Вашу думку, найбільші виклики стоять перед ВПО, коли йдеться про інтеграцію до приймаючої громади? % (N=339, можна було вибрати максимум 3 варіанти)

Важливо зазначити, що третина респондентів/ок заявили, що не брали участі в жодному громадському заході за останній рік. Найбільш активні ВПО зосередили свою увагу на участі в громадських слуханнях та святкуванні дня міста.

Роботу місцевої влади щодо вирішення проблем ВПО позитивно оцінюють майже 68% респондентів/ок. Щодо можливості для самореалізації у Знам'янській громаді думки опитаних розділилися. Так, 47,2% оцінюють цей показник у позитивному руслі, 34,2% – у негативному. Серед найбільших викликів, які стоять перед ВПО, лідирують неможливість працевлаштування, відсутність доступного житла, недостатня кількість майданчиків для спілкування та закритість ВПО. Останні два показники певною мірою демонструють той напрямок для адаптації ВПО, який можна підсилювати.

[Про участь у суспільному житті громади] Немає часу, приходиш з роботи – на роботу, а тоді у вихідні уборка-готовка.

Що стосується мене, то диван, телевізор.

Рис. 26 Оцініть, будь ласка, можливості для працевлаштування в приймаючій громаді. % (N=339)

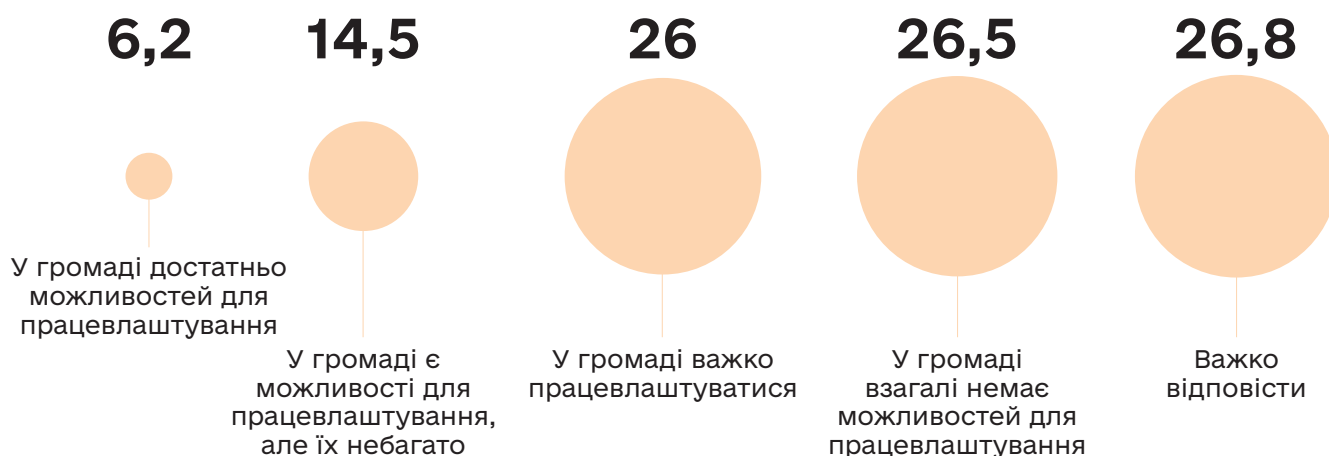

Рис. 27 З якими труднощами Ви стикалися під час пошуку роботи в приймаючій громаді? % (N=339, можна було вибрати всі слушні варіанти)

Рис. 28 Чи зверталися ви до центру зайнятості для пошуку роботи в приймаючій громаді? % (N=339)

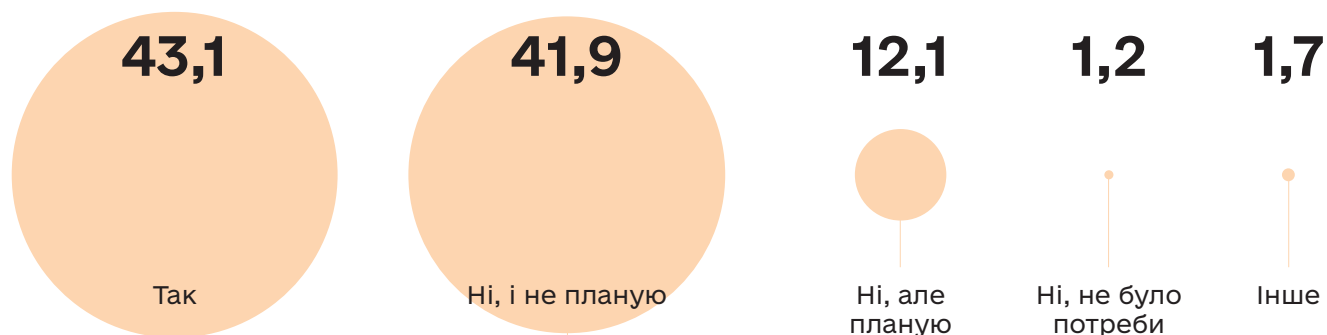
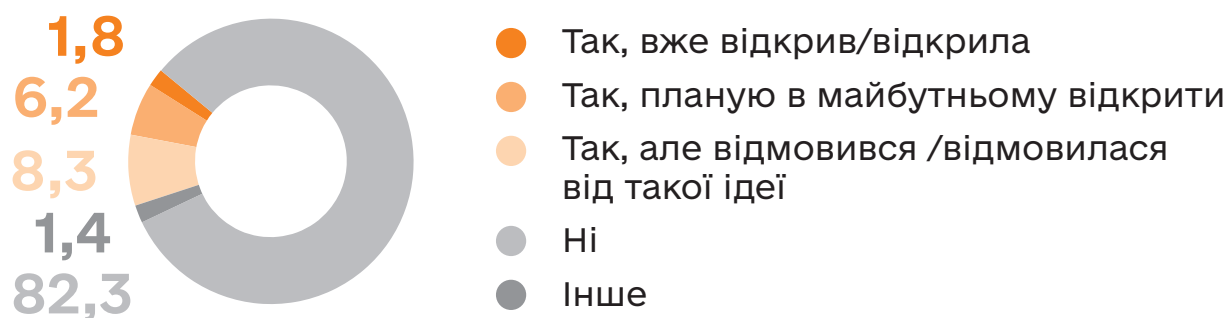

Рис. 29 Чи розглядали ви можливість для відкриття власного бізнесу в приймаючій громаді? % (N=339)

Більше половини респондентів/ок зазначили, що в громаді важко працевлаштуватися або це неможливо. Серед найбільших труднощів опитані вказують низьку оплату праці та відсутність вакансій за спеціальністю. Водночас майже 42% опитаних не планують звертатися до Центру зайнятості для пошуку роботи.

Рис. 30 Назвіть, будь ласка, звідки ви отримуєте інформацію про можливості для переселенців у приймаючій громаді. % (N=339, можна було вибрати всі слушні варіанти)

Висновки та рекомендації

Найбільші виклики, який стоїть перед ВПО у Знам'янській громаді, – це гроші та житло. В умовах, коли три чверті опитаних планують покинути громаду в найближчій перспективі, очевидно, що це може стати головною причиною їхньої міграції. У будь-якому разі такі міграційні настрої мають бути враховані під час формування плану заходів цільових програм адаптації та інтеграції ВПО. Це дозволить витратити ресурси ефективно.

Результати дослідження свідчать, що важливим аспектом, який сприятиме інтеграції ВПО в громаді, може стати розвиток комунікаційних майданчиків, де будуть проходити заходи, що об'єднують місцевих жителів/ок та переселенців/ок.

Ураховуючи міграційні настрої, які були виявлені під час дослідження, Знам'янська громада у випадку, якщо розглядатиме ВПО як можливість для збагачення соціального капіталу громади, має зосередити фокус уваги зацікавлених сторін на додатковому вивченні глибинних процесів, які не дозволяють укоренитися переселенцям. Після вивчення – посилити роботу в напрямку вирішення проблем, які є головним тригером для переїзду ВПО.

Окремо слід звернути увагу зацікавлених сторін на залучення ВПО до участі в громадських заходах, на розвиток діалогових майданчиків та надання переселенцям психологічної та юридичної допомоги. Це може стати ключовим інструментом, який сприятиме їхньому відновленню, що в кінцевому підсумку впливатиме на їхню інтеграцію.

Наприкінці слід звернути увагу, що загалом інтеграція ВПО має відбуватися системно через розробку та затвердження спеціальних місцевих програм, створення консультативно-дорадчих органів, залучення переселенців до вирішення питань місцевого значення та регулярне оновлення ключових моніторингових даних. Такий підхід дозволить громадам ставати більш спроможними та інклюзивними, що зі свого боку формуватиме відповідальну спільноту, здатну ефективно вирішувати завдання та долати виклики, що виникають на шляху її розвитку.

